

X. hrvatski kongres o aterosklerozi s međunarodnim sudjelovanjem

Od 18. do 20. lipnja 2015. u Zagrebu je održan 10. hrvatski kongres o aterosklerozi s međunarodnim sudjelovanjem, jedini medicinski skup u Hrvatskoj koji se specijalizirano bavi problematikom ateroskleroze. Zagreb nije izabran bez razloga. Naime, Zagreb je kao glavni grad Hrvatske sjedište ekonomske, znanstvene i akademske djelatnosti zemlje, a Zagrebačko sveučilište najveće i najproduktivnije u zemlji. Uz to, Zagreb gaji i bogatu tradiciju medicinske znanosti pa je i zbog toga idealno mjesto za održavanje kongresa. Skup je privukao specialiste i subspecialiste različitih grana medicinske struke. Od internista, subspecialista kardiologa, nefrologa i endokrinologa do medicinskih biokemičara, radiologa, liječnika obiteljske medicine, nutricionista i farmaceuta. Svojim dolaskom skup su oplemenili i strani predavači, svi redom vrsni stručnjaci s polja ateroskleroze, kardiologije, posebice preventivne kardiologije, ali i drugih grana usko vezanih uz aterosklerozu. Njihova izlaganja obilježila su prvi radni kongresni dan, a posebno raduju žive diskusije nakon svakog predavanja i pozitivne povratne informacije vezane uz kongres i mjesto održavanja kongresa.

Vrsna izlaganja stranih predavača

Nakon svečanog otvorenja, pozdrava predsjednika kongresa te predsjednika Hrvatskog društva za aterosklerozu, akademika Željka Reintera, skupu se obratio predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, akademik Zvonko Kusić.

Znanstveni dio odličnim izlaganjem otvorio je prof. David Wood iz Londona, jedan od voditelja EUROASPIRE IV istraživanja i jedan od tvorca novih smjernica za liječenje dislipidemija, koje će biti predstavljene iduće godine. Govorio je o inicijativi Svjetske zdravstvene organizacije, koja poziva na sniže-

Od 18. do 20. lipnja 2015. u Zagrebu je održan 10. hrvatski kongres o aterosklerozi. U radu skupa sudjelovalo je više od 100 sudionika, specijalista i subspecialista različitih grana medicinske struke (internista, subspecialista kardiologa, nefrologa i endokrinologa, medicinskih biokemičara, radiologa, liječnika obiteljske medicine, nutricionista i farmaceuta). Predavanja je održalo i desetak stranih predavača, uvaženih gostiju i eminentnih stručnjaka na polju ateroskleroze i epidemiologije kardiovaskularnih bolesti. Posebice veseli količina novih, originalnih i provjerenih spoznaja koje su se mogle čuti. Uspješnost skupa poticajna je, no istodobno predstavlja obvezu da i idući kongres za dvije godine bude na istoj razini.

Kongres je otvorio predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić

nje mortaliteta od kardiovaskularnih bolesti za 25% do 2025. Izrada jasnih smjernica te njihova provedba u praksi, uz naglasak na edukaciji, osnova su provedbe tog striktno zacrtanog programa.

Prof. Guy De Backer iz Belgije govorio je o ulozi načina života u prevenciji koronarne bolesti. Prestanak pušenja, vježbanje i pravilna prehrana osnova su prevencije, no izmjena loših navika je teška te predstavlja poseban izazov.

O važnosti i problemu pušenja u bolesnika s preboljelim srčanim udarom govorila je dr. Katriona Jenkins. Prestanak pušenja najvažniji je preventivni korak nakon akutnoga koronarnog događaja. Međutim, EUROASPIRE program je otkrio visoku prevalenciju pušenja: oko polovice bolesnika koji su pušili prije koronarnog incidenta puši i godinu dana od incidenta, što je poražavajući rezultat.

Prof. Charalambos Vlachopoulos iz Grčke govorio je o kardio-

Slijeva: akademik Željko Reiner, prof. Charalambos Vlachopoulos, prof. Guy De Backer i prof. Ian Graham

vaskularnim biljezima, mjerljivim pokazateljima koji mogu prikazati starost krvožilnog sustava te pritom pretkazati kardiovaskularni događaj, tj. ukazati na rizik od njegovog nastanka. Posebnu je pozornost skrenuo na krutost arterija te kako farmakološkim, ali i nefarmakološkim mjerama na nju utjecati.

Prof. Terje Rolf Pedersen govorio je o izazovu liječenja dislipidemija u bolesnika sa šećernom bolesti i metaboličkim sindromom. Tema je to zanimljiva kliničarima u svjetlu rezultata recentnih istraživanja koja su ukazala kako uporaba statina povišuje rizik za nastanak šećerne bolesti. Svi dostupni dokazi govore u prilog dobrobiti terapije statinima u svih bolesnika s povećanim rizikom za razvoj aterosklerotske kardiovaskularne bolesti. U bolesnika s intermedijarnim rizikom za razvoj šećerne bolesti, osim maksimalne doze najpotentnijih statina, može se razmotriti i alternativna terapija u snižavanju LDL kolesterola, zaključuje prof. Pedersen.

Akademik Željko Reiner, predsjednik kongresa i Hrvatskog društva za aterosklerozu, približio je najnovije spoznaje u liječenju najtežih oblika dislipidemija

Prof. Zlatko Fras iz Slovenije predstavio je rezultate nacionalnog programa primarne prevencije kardiovaskularnih bolesti koji se provodi unatrag deset godina u Sloveniji

Tijekom predavanja prof. Iana Grahama, sudionici su svjedočili odličnom izlaganju i britkom humoru, ali i kvalitetnoj raspravi koja je slijedila

O razlikama između europskih i nedavno objavljenih američkih smjernica u liječenju dislipidemija govorio je prof. Ian Graham. Kao i ranijih godina, sudionici su mogli svjedočiti odličnom izlaganju i britkom humoru, ali i kvalitetnoj raspravi nakon izlaganja. Upravo zbog navedenog te različitih zaključaka koji su dobiveni na osnovi istih dokaza, s nestrpljenjem se iščekuju spomenute nove europske smjernice za liječenje dislipidemija, koje će svjetlo dana ugledati 2016. godine.

Problematiku transmastu u prehrani i njihovu povezanost s koronarnom bolesti približio je zasigurno najveći svjetski stručnjak tog područja prof. Steen Stender iz Nizozemske. Prof. Stender je načinio analizu potrošačke košarice, artikla koji se najčešće konzumiraju u Hrvatskoj te analizirao koliko „loših“ transmastu u tim proizvodima ima. Nažalost, rezultati nisu nimalo dobri te je podcrтана potreba za povećanjem svjesnosti o transmastima te uklanjanje istih iz prehrambenih artikala.

Doc. Šimić skrenula je pozornost na važnost liječenja dislipidemija od najranije životne dobi progovarajući pritom o specifičnim ugroženim populacijama (već u dječjoj dobi) te modalitetima liječenja, kao i uvijek gorućem pitanju: u kojoj dobi početi liječenje i kako?

Prof. Zlatko Fras iz Slovenije predstavio je rezultate nacionalnog programa primarne prevencije kardiovaskularnih bolesti (KVB) koji se provodi unatrag deset godina u Sloveniji. Rezultati su izrazito ohrabrujući i govore u prilog provedenom programu jer se navedeno u konač-

nici odražava poboljšanjem epidemioloških indikatora vezanih za KVB. Daljnja provedba toga sveobuhvatnog nacionalnog projekta zasigurno će opravdati uložena sredstva i nagraditi napore svih uključenih sudionika.

Nasljedna hiperkolesterolemija nije rijetka bolest

Blok izlaganja o bolesti za koju svi misle da je izuzetno rijetka, a ona to nikako nije, otvorio je prof. Guy De Backer. Radi se o obiteljskoj (nasljednoj) hiperkolesterolemiji, njenom heterozigotnom obliku. Prof. De Backer istaknuo je kako je gotovo svaki deseti bolesnik ispred kardiološke ambulante s preboljelim infarktomiokarda bolesnik s obiteljskom hiperkolesterolemijom. Nažalost, zbog niske svjesnosti o bolesti, ti su bolesnici i dalje neprepoznati, a s obzirom na genetsku podlogu rijetko postižu ciljne vrijednosti LDL kolesterola unatoč maksimalnim dozama antilipemika. Ti bolesnici nikako ne bi smjeli izaći izvan sustava zdravstvene kontrole, a što je, nažalost, čest slučaj.

Dr. Marta Futema iz Centra za kardiovaskularnu genetiku UCL, London, upoznala je nazočne s najnovijim spoznajama vezanim uz genetiku obiteljske hiperkolesterolemije.

Na problem obiteljske hiperkolesterolemije u Hrvatskoj pozornost je skrenuo dr. sc. Ivan Pećin. Procjenjuje se da je u Hrvatskoj oko 15.000 bolesnika s heterozigotnim oblikom te bolesti. To su bolesnici pod vrlo visokim kardiovaskularnim rizikom, nažalost većinom neprepoznati. Predstavljena je osnova bole-

sti, klinička slika, stavljen naglasak na lakoću postavljanja dijagnoze te potrebu za identifikacijom tih bolesnika. Najavljen je projekt Hrvatskog društva za aterosklerozu Hrvatskog liječničkog zbora s ciljem povećanja svjesnosti o toj podmukloj bolesti, postavljanja što ranije dijagnoze i pravilnog liječenja.

Predsjednik Hrvatskog društva za aterosklerozu i predsjednik 10. hrvatskog kongresa o aterosklerozi, akademik Željko Reiner, približio je najnovije spoznaje u liječenju najtežih oblika dislipidemija. Neki od predstavljenih podataka bili su ekskluziva, a prisutnim kliničarima u auditoriju smjerokaz kojim putem kreće liječenje najtežih oblika dislipidemija.

Akademkinja Vida Demarin intrigantnim je izlaganjem „Mali moždani udari, veliki problemi“ skrenula pozornost upravo na takve „male“, odnosno „tihe“ moždane udare, koji su često posljedica poremećaja u „tihoj“ zoni mozga, odnosno desnime temporalnom režnju. Ako se ponavljaju, dovode do kognitivnih smetnji i promjena raspoloženja, što posljedno uzrokuje vaskularni kognitivni poremećaj i na kraju vaskularnu demenciju. Takav oblik moždanog udara najčešće se javlja kod bolesnika s loše reguliranim vrijednostima krvnog tlaka, kod osoba koje imaju šećernu bolest te srčanih bolesnika s atakama fibrilacije atrijske.

Hrana je lijek, ponekad i otrov

Kolege nutricionisti i dijetetičari predavali su o hrani, koja je lijek, ali nerijetko i otrov. Mr. Eva Pavić održala je predavanje o pretilosti u djece i

adolescenata kao predispoziciji za razvitak ateroskleroze, dr. Marko Obranović govorio je o dobrim i lošim mastima i uljima, a doc. Darija Vranešić Bender još jednom podcrtala značaj omega-3 masnih kiselina. Često se opisuju kao dragocjene masnoće zbog povoljnog djelovanja na zdravlje, a u prvom redu štite srce i krvne žile sniženjem razine triglicerida, modulacijom upale i antiaritmijским djelovanjem. Omega-3 masne kiseline, posebice eikozapentaenska (EPA) i dokozaheksaenska (DHA) masna kiselina, posjeduju i blago antihipertenzivno djelovanje te smanjuju brzinu nastanka aterosklerotskih plakova.

Posebno su zanimljivi novi izvori i oblici omega-3 masnih kiselina, poput ulja račića krila, ponovno otkrivenih drevnih *chia* sjemenki te različitih inovativnih proizvoda. Osim spomenutih sastojaka, u istraživanjima se u kontekstu zaštitnog djelovanja na srčano-žilne bolesti razmatraju i magnezij, probiotici te koenzim Q10.

Povezanost polimorfizma MTHFR gena i ateroskleroze, intolerancija statina, afereza

Prof. Jadranka Sertić, KBC Zagreb, govorila je o povezanosti polimorfizma MTHFR gena i ateroskleroze. Uloga i kombinacija novijih varijanti gena otkrivenih sekvenciranjem eksoma i njihove interakcije međusobno i s vanjskim čimbenicima daju dodatne informacije klinički značajne za procjenu rizika, prevenciju ateroskleroze i povezanih kliničkih entiteta, što ukazuje na potrebu za individualiziranim preporukama o ponašanju, načinu života i motivaciji radi sprječavanja kroničnih poremećaja.

O problemu intolerancije statina govorila je prof. Nada Božina. Već dugo se govori o potrebi individualiziranja terapije, a upravo to omogućavaju farmakogenetika i njena primjena u medicini. Individualizacija terapije već se pokazala klinički učinkovitom i ekonomski opravdanom u raznim područjima farmakoterapije. Polimorfizmi koji zadiru u farmakokinetičke i farmakodinamičke osobine statina nameću

Znanstveni dio odličnim izlaganjem otvorio je prof. David Wood iz Londona, jedan od voditelja EUROASPIRE IV istraživanja i jedan od tvoraca novih smjernica za liječenje dislipidemija

Prof. Charalambos Vlachopoulos iz Grčke govorio je o kardiovaskularnim biljezima, mjerljivim pokazateljima koji mogu prikazati starost krvožilnog sustava te pritom pretkazati kardiovaskularni događaj

Mr. Eva Pavić održala je predavanje o pretilosti u djece i adolescenata kao predispoziciji za razvitak ateroskleroze

Dr. Ivan Pećin skrenuo je pozornost na problem obiteljske hiperkolesterolemije u Hrvatskoj

se kao važni biljezi bioraspoloživosti i učinkovitosti te toksičnosti statina.

S postupkom afereze, metodom liječenja najtežih dislipidemija, nanočne je upoznao prof. Petar Kes iz KBC-a Zagreb. U najtežih dislipidemija, posebno onih genetski uvjetovanih, bolesnici teško postižu ciljne vrijednosti te je povrh standardne, često kombinirane terapije, potrebna upravo afereza kao metoda liječenja.

Najnovije spoznaje u liječenju zatajivanja srca, kardiovaskularni rizici

Akademik Davor Miličić, predsjednik Hrvatskog kardiološkog društva te dekan Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, prikazao je najnovije spoznaje u liječenju zatajivanja srca. Kliničarima je bilo zanimljivo čuti o najnovijim farmakološkim i nefarmakološkim mjerama koje su pred vratima.

Prof. Diana Muačević Katanec iz KBC-a Zagreb približila je tematiku hipertrigliceridemije, tj. predstavlja li zaista povišen rizik za razvitak kardiovaskularnih bolesti. Hipertrigliceridemija je nezavisan

rizični čimbenik za razvoj kardiovaskularnih bolesti, poglavito u mršavih, normotenzivnih osoba koje ne boluju od šećerne bolesti. Ipak, različite smjernice (ESC/EAS, ACC/AHA, *European guidelines on CVD prevention in clinical practice*) ne uključuju trigliceride u procjenu rizika, zaključila je prof. Muačević Katanec.

O novostima vezanim uz debljinu kao rizični čimbenik za ateroskleroze govorila je prof. Lea Duvnjak fokusirajući se na terapiju inkretinima jer najnovije spoznaje ukazuju na moguću ulogu inkretinskog sustava u nastanku KV bolesti. Zaključila je kako je proučavanje mogućeg povoljnog učinka inkretinski temeljene terapije na usporavanje aterosklerotskog procesa i prevenciju kardiovaskularnih bolesti u središtu znanstvenog interesa.

Između kardiovaskularnog rizika i šećerne bolesti ne postoje jednostavni odnosi, o čemu je govorila prof. Ivana Pavlič Renar. Hiperglikemija jest jedan od kardiovaskularnih rizika, no megastudije proteklih desetljeća pokazala su da

Nakon izlaganja nazočni su nerijetko mogli sudjelovati u žustrim diskusijama

Kongres o aterosklerozi privukao je specijaliste i subspecijaliste različitih grana medicinske struke

valja vrlo pažljivo analizirati rezultate, bez olakog ekstrapoliranja na opću populaciju osoba sa šećernom bolešću. Drugim riječima, preveliko inzistiranje na korekciji glikemije može biti bez učinka, potencijalno i štetno. Općenito je prihvaćeno da je za prevenciju kasnih komplikacija šećerne bolesti, posebno makroaskularnih, kontrola lipida i krvnog tlaka važnija od kontrole glikemije, čak i za bolesnike s dugotrajnom šećernom bolešću tipa 1 i dodatnim kardiovaskularnim rizicima.

O ulozi krutosti arterija u procjeni kardiovaskularnog rizika govorio je prof. Bojan Jelaković, predsjednik Hrvatskog društva za hipertenziju i prodekan za znanost Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Naime, u recentnim europskim smjernicama brzina pulsnog vala kao mjera krutosti velikih arterija navodi se kao nezavisni pretkazatelj kardiovaskularnih ishoda. Prof. Jelaković zaključuje kako je brzina pulsnog vala biljeg vaskularnog starenja i prediktor kardiovaskularnog ishoda, ali osobitosti pojedinih podskupina ispitanika ili bolesnika; vrlo vjerojatno se i različite granične vrijednosti za pojedine dobne skupine moraju uzimati u obzir prilikom interpretacije rezultata.

Problem razine zračenja tijekom CT angiografije i CT koronarografije

Prof. Andrija Hebrang, doajen hrvatske intervencijske radiologije, govorio je o problemu razine zračenja tijekom vrlo „popularnih“ pretraga –

CT angiografije i CT koronarografije – te preporučio, kad god je moguće, kardio CT zamijeniti s MRI-jem i funkcionalnim testovima prije koronarografije. Preporuka je da jedan pacijent nema više od jedne do dvije CT pretrage tijekom života. CT kalcium skor ima rizik od jednog karcinoma na 2000 pacijenata i zato se prema važećim preporukama (*Harvard Medical School, 2012.*) ne smije primjenjivati za probir kardijalnog rizika niti ponavljati radi utvrđivanja dinamike promjene skora. Kada je primjena zračenja nezaobilazna, treba se držati principa za dozu zračenja ALARA (engl. *As Low As Reasonably Achievable*).

Prof. Luka Zaputović iz KBC-a Rijeka upoznao je nazočne s novim lijekovima dostupnim bolesnicima sa zatajivanjem srca – inhibitorima razgradnje natriuretskih peptida. Novi lijek na horizontu je LCZ696, čija je registracija u tijeku, a rezultati PARADIGM-HF istraživanja ohrabruju upotrebu LCZ696 umjesto ACE inhibitora ili ARB-ova kao prvi lijek izbora u bolesnika sa sistoličkim ZS-om.

O novostima u liječenju fibrilacije atrijske, vezano uz prevenciju moždanog udara, govorio je prof. Mijo Bergovec. Fokus izlaganja bio je na novim peroralnim antikoagulantima u usporedbi s varfarinom.

Dva desetljeća kongresa o aterosklerozi

Broj kvalitetnih izlaganja govori u prilog vrhunskoj razini kongresa. Posebice veseli količina novih,

originalnih i provjerenih spoznaja koje su se mogle čuti, a kojima je cilj primjena u svakodnevnoj kliničkoj praksi. Veseli i sudjelovanje kolega nutricionista koji su svojim blokom izlaganja skrenuli pozornost na važnost pravilne ishrane u prevenciji ateroskleroze. Već tradicionalno, proglašeni su laureati u kategoriji najboljeg postera mladih istraživača. S obzirom na veliku konkurenciju, Znanstvenom odboru nije bilo lako izabrati najbolji poster. Prva nagrada dodijeljena je dr. Vedranu Premužiću, specijalistu internistu iz KBC-a Zagreb, druga dr. sc. Tamari Božina, također iz KBC-a Zagreb, dok je treća dodijeljena dr. Nikici Mirošević-Skvrce, koja radi pri Institutu za medicinska istraživanja u Zagrebu.

Budući da je to bio deseti po redu kongres o aterosklerozi (interval održavanja je svake dvije godine), iza organizatora su puna dva desetljeća uspješne suradnje s eminentnim stručnjacima (stranim i domaćim), čija se znanstvena i klinička djelatnost dotiče problema ateroskleroze i njenih razornih posljedica. Uspješnost netom održanog kongresa daje poticaj da se odmah krene u pripremu sljedećeg, no istodobno predstavlja obvezu da i idući skup bude jednako uspješan, unatoč organizacijskim izazovima.

dr. sc. Ivan Pećin, dr. med.

Hrvatsko društvo za aterosklerozi
Hrvatskog liječničkog zbora, Zavod za
bolesti metabolizma Klinike za unutrašnje
bolesti, KBC Zagreb, Medicinski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu